ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ

www.charhdikala.com DAILY CHARHDIKALA, NEW DELHI Email : charhdikala@gmail.com

ਬਾਨੀ : (ਸਵ:) ਗਿ: ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਦਰਦੀ' ਸੰਪਾਦਕ : ਜਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ

PRGI (RNI) Regd. No. 57283/1994 ਸਾਲ/ year 31 ਅੰਕ ਨੰ. Volume No : 296 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਸੋਮਵਾਰ 26 ਅਕਤੂਬਰ, 2026, Monday 26 October, 2026 ਮੁੱਲ/Price in Rs. 2 ਰੁਪਏ, ਕੁਲ ਪੇਜ/Total Pages 8 ਫੋਨ ਨੰ. : 23353936

ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ.ਨੇ ਕੱਛ 'ਚ 4 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਜ਼ਬਤ

ਭੁਜ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ (ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ.) ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕੱਛ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵੜੇ 4 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ. ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੱਛ ਦੇ ਸਰ ਕ੍ਰੀਕ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ।

ਬਿਜਨੌਰ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਸਲੀਪਰ ਕੋਚ 'ਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ !

ਬਿਜਨੌਰ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਿਜਨੌਰ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ ਨਗੀਨਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹੀਦ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀ ਸਲੀਪਰ ਬੋਗੀ ਵਿਚੋਂ ਅਚਾਨਕ ਧੂੰਆਂ ਉੱਠਣ ਅਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹਫ਼ੜਾ-ਦਫ਼ੜੀ ਮਚ ਗਈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਰੀਬ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ।

'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸੰਦੂਰ' ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ': ਏਅਰ ਚੀਫ਼ ਮਾਰਸ਼ਲ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਸਟੀਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ; ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਦਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ (916) ਦੇ ਚੀਫ਼ ਆਫ਼ ਏਅਰ ਸਟਾਫ਼, ਏਅਰ ਚੀਫ਼ ਮਾਰਸ਼ਲ ਏ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸੰਦੂਰ' ਦੌਰਾਨ ਪੱਛਮੀ ਫਰੰਟ 'ਤੇ 1,200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਗਾਮ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਟੀਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 1971 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੀਮਾ-ਪਾਰ ਮਿਲਟਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਫ਼ੌਜ ਨੇ 'ਜ਼ੀਰੋ ਕੋਲੇਟਰਲ ਡੈਮੇਜ' (ਕੋਈ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਣ) ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਏਅਰ ਚੀਫ਼ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਫ਼ਲਤਾ ਸਹੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵਾਰਫੇਅਰ, ਨੈੱਟਵਰਕਡ ਏਅਰ ਡਿਫੈਂਸ ਅਤੇ ਡਰੋਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਡਰੋਨਾਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੰਬੈਟ ਮਾਸ, ਏਆਈ (19) ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ 'ਤੇ ਹੈ। 916 ਦਾ 'ਕੈਪੇਬਿਲਟੀ ਪਰਸਪੈਕਟਿਵ ਪਲਾਨ-2047' ਅਤੇ 'ਸਪੇਸ ਵੀਜ਼ਨ 2047' ਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਵੀਜ਼ਨ 2047' ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ 2047 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ: ਮੋਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ): ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਨੇੜੇ ਜਟਨੀ ਵਿਖੇ ਇਨਫੋ ਵੈਲੀ-99 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ (ਆਰ ਬੀ ਆਈ) ਦੇ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪਰਕ (ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ) ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀ ਸਕਣ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੈਂਕਿੰਗ ਉਦਯੋਗ ਹੁਣ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਗਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 24/7 (ਹਰ ਸਮੇਂ) ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਲਗਪਗ 170 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਵਿੱਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਕੰਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ, ਮਨਸੂਈ ਬੌਧਿਕਤਾ ਤੇ ਕੁਆਂਟਮ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਰ ਬੀ ਆਈ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਡਿਜੀਟਲ ਵਿੱਤੀ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ'

ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ: ਮੋਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ): ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰੀਬ 50 ਕਰੋੜ ਟੈਲੀ-ਕੰਸਲਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਵਿੱਚ ਪੀਐੱਮ ਮੋਦੀ ਨੇ ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਭਗ 50 ਕਰੋੜ ਟੈਲੀ-ਕੰਸਲਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਨੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਏਕੀਕਰਨ ਹੈ। ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਯੋਜਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਯੋਗ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ ਸਥਾਨਕ ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਤੰਗ ਟਾਪੂ ਦੇ ਜਾਰਵਾ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਓਹੋ-ਤਹਾਨੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਰਾਹੀਂ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਦੇ ਕਲਪੇਨੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 60 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਕੁੰਨਹੀ ਕੋਇਆ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਸਿਹਤ ਅਚਾਨਕ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਈ-ਸੰਜੀਵਨੀ ਰਾਹੀਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ, ਕਵਾਰੱਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁੰਨਹੀ ਕੋਯਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਉਣਗੇ ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਦੌਰਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 2027 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਦੌਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਮਾਲਵਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਫ਼ਤਾਰ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ 'ਮਿਸ਼ਨ 2027' ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਟੀਚਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਉਠਾਉਣਾ ਮੁੱਖ ਤਰਜੀਹਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮਿਸ਼ਨ 2027' ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਿਆਧ ਅਤੇ ਦਮਾਮ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 7 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਰੱਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ/ਮੁਹਾਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਨੇ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਿਆਧ ਅਤੇ ਦਮਾਮ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 7 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਰੱਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜੇਦਾਹ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।ਵਧਦੇ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇੰਡੀਗੋ ਅਤੇ ਅਕਾਸਾ ਏਅਰ ਨੇ ਵੀ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ 'ਐਕਸ' (ਟਵਿੱਟਰ) 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਰਿਆਧ ਅਤੇ ਦਮਾਮ ਤੋਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 7 ਨਵੰਬਰ 2026 ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਜਦਕਿ ਜੇਦਾਹ ਤੋਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਨੈੱਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੁਕਾ ਰਿਹੈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ: ਜੈਰਾਮ ਰਮੇਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਤ ਈ.ਸੀ.ਆਈ. ਨੈੱਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ (ਐੱਸ.ਆਈ.ਆਰ.) 'ਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੜਬੜੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਦੱਸਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਇੰਚਾਰਜ ਜੈਰਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਆਈ ਇਕ ਖਬਰ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਈ.ਸੀ.ਆਈ.) ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ 'ਚ ਗਲਤੀਆਂ ਤੇ ਗੜਬੜੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਗ਼ਾਲੀਬਾਫ਼ ਬੈਠਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ; 13 ਦੇਸ਼ ਲੈਣਗੇ ਹਿੱਸਾ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਓਮ ਬਿਰਲਾ ਵੀ ਕਰਨਗੇ ਸੰਬੋਧਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਇਰਾਨੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਕਿਰ ਗ਼ਾਲੀਬਾਫ਼ 26-27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 12ਵੇਂ ਬ੍ਰਿਕਸ ਸੰਸਦੀ ਫ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਇਰਾਨੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਣਕਿਆਸੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਗੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਇਰਾਨੀ ਸੰਸਦੀ ਵਫ਼ਦ ਅਹਿਮਦ ਨਾਦੇਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਫ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ 13 ਦੇਸ਼ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 6 ਬ੍ਰਿਕਸ ਮੈਂਬਰ (ਰੂਸ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ, ਮਿਸਰ, ਯੂਏਈ, ਇਰਾਨ) ਅਤੇ 7 ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਸ਼ (ਬੇਲਾਰੂਸ, ਕਿਊਬਾ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਕਜ਼ਾਕਿਸਤਾਨ, ਉਗਾਂਡਾ, ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰੂਸ ਸਟੇਟ ਡੂਮਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੋਲੋਡਿਨ ਵਿਆਚਲੇਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ (10 ਐੱਮਪੀਆਂ ਦਾ) ਵਫ਼ਦ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਏਈ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਤੇ ਉਗਾਂਡਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕਰਨਗੇ, ਜਦਕਿ ਚੀਨ, ਬੇਲਾਰੂਸ ਤੇ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁੱਜਣਗੇ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਦਨ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਲੋਕ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਸਦਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਥੀਮ ਹੇਠ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਓਮ ਬਿਰਲਾ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਗੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੀ ਵਫ਼ਦਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਆਈ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤੋਂ, ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਗਵਰਨੈਂਸ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸ਼ਵ ਟਕਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਦਬਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੈਠਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਕੱਚਾ ਤੇਲ 120 ਡਾਲਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ: ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ

ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਾ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਏਗਾ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਆਲਮੀ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵੀ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਹੀ, ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਾ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏਗਾ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ।

ਬਰੈਂਟ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 117 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹਰਮੁਜ਼ ਜਲਮਾਰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ, ਊਰਜਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਤੇਲ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਸੰਸਥਾਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਊਰਜਾ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਆਪਣੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ 27-28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਓਪਨ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਲਈ ਅਹਿਮ ਰਹੇਗੀ।

ਰੇਲੀਗੇਅਰ ਬ੍ਰੋਕਿੰਗ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਖੋਜ) ਅਜੀਤ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਉਛਾਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਲਮੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ, ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਊਰਜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਹਰਮੁਜ਼ ਜਲਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 120 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੀ, ਤਣਾਅ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਪ੍ਰਗਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੋਤੀਲਾਲ ਓਸਵਾਲ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਜਿਣਸ ਖੋਜ (Commodity Research) ਮੁਖੀ ਨਵਨੀਤ ਦਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਰਮੁਜ਼ ਜਲਮਾਰਗ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੁੜ ਊਰਜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ (ਨਿਰਯਾਤ) ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਰਾਨ ਦੇ ਊਰਜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਤਾਂਜ਼ (Natanz) ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਪਰਮਾਣੂ ਟਿਕਾਣੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਵਧਾਈ ਹੈ।

ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ 'ਚ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਤੂਫਾਨ, ਓਡੀਸ਼ਾ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਪੁਡੂਚੇਰੀ 'ਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ

ਕਲਕੱਤਾ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ): ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਦਾ ਖੇਤਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦਾ ਨਾਂ 'ਅਰਨਬ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਓਡੀਸ਼ਾ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਤੂਫ਼ਾਨ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੱਟ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ 115 ਤੋਂ 125 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 26 ਤੋਂ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਗੰਜਾਮ, ਗਜਪਤੀ, ਰਾਏਗੜ੍ਹਾ, ਕੋਰਾਪੁਟ ਅਤੇ ਮਲਕਾਨਗਿਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 28 ਅਤੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਰਾਤ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਰੋਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕੋਡੀਵੇਰੀ ਡੈਮ ਵਿਖੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖ਼ਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਰਹੀ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਬਦਲ ਰਹੇ ਜੰਗ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲੜਨ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰੂ ਸਮਰੱਥਾ, ਟੈਂਕਾਂ, ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਲੜਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੋਵੇਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਡਰੋਨ, ਮਸਨੂਈ ਬੁੱਧੀ (ਏਆਈ), ਸਾਈਬਰ ਹਮਲੇ, ਉਪਗ੍ਰਹਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਰੋਬੋਟਿਕ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਜੰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਚੀਨ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਫ਼ੌਜੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਤਣਾਅ ਸਿੱਧੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਦਲਿਆ ਹੈ। ਡੋਕਲਾਮ ਅਤੇ ਗਲਵਾਨ ਘਾਟੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਵੀ ਚੀਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਧਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ-ਤਿੱਬਤ ਸਰਹੱਦੀ ਪੁਲਿਸ (ਆਈਟੀਬੀਪੀ) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਬੀਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੰਗ ਲੜਨ ਦਾ ਦੌਰ ਹੁਣ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ, ਹਥਿਆਰਾਂ, ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਚੌਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਧੁਨਿਕ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਧਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਸ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚਾਲੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫ਼ੌਜੀ ਟਕਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਸਨੂਈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਫ਼ੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਈਬਰ ਹਮਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ, ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ, ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫ਼ੌਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈਟੀਬੀਪੀ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਲਗਭਗ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਹੱਦੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਡਰੋਨ ਪਲਟੂਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਧੁਨਿਕ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢਾਂਚੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਨ ਫ਼ੌਜੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ, ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਨੂਈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਚੀਨੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਤਣਾਅ ਸਬੰਧੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਕੂਟਨੀਤਕ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਉਪਗ੍ਰਹਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸਾਈਬਰ ਹਮਲੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਤਿਆਰੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਬੜ੍ਹਤ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਵਾ, ਸਮੁੰਦਰ, ਪੁਲਾੜ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ, ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

-ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ

ਅੱਜ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵਾਇਰਲ ਝੂਠ, ਤਬਾਹ ਹੁੰਦਾ ਬਚਪਨ ਤੇ ਦਾਅ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ!

ਡਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ
ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ
94787-30156

ਅੱਜ ਸੱਚ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਵਾਇਰਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਖੇਡ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੀਡੀਆ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਉਮਰ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਠ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੱਖ ਸੁਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਚਾਈ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਝੂਠ ਨੂੰ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਨੇ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅੱਜ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਪਸੰਦ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਵਾਇਰਲਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਖੋਹ ਰਹੀ ਹੈ? ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਸੱਚ ਨਾਲੋਂ ਸਨਸਨੀ, ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਦਿਖਾਵਾ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਗਈ, ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕਿੰਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇਗੀ?

ਅੱਜ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੈ ਤੇ ਖ਼ਬਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਅਫ਼ਵਾਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਰਾਇਟਰਜ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਨਿਊਜ਼ ਰਿਪੋਰਟ 2025 ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 48 ਮੀਡੀਆ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ 58 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਨਲਾਈਨ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਵਿਚਕਾਰ ਫ਼ਰਕ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਉਸ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਯੁੱਗ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਦੱਸਣਾ—ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਨਤਕ ਭਰੋਸੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਢਾਲ ਹੇਠ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1) ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬੇਲਗਾਮ ਬੇਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵੀਡੀਓ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਨਤਕ ਕਰਨੀ, ਅਧੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(2) ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਭੀੜਤੰਤਰ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੂਲ ਅਰਥ ਨੂੰ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਲਾਈਕਾਂ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕੈਦ ਵਿੱਚ

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੱਖ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਲਈ ਹਰ ਪਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼, ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਚਮਕਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਯੂਰਪੀ ਖੇਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ 2024 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 44 ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 2.80 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੱਸਿਆਜਨਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ 2018 ਦੇ 7 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2022 ਵਿੱਚ 11 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਟੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨੀਂਦ, ਪੜ੍ਹਾਈ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵਰਤੋਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਆਨਲਾਈਨ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਫ਼ਲ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਵੀਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜ ਜੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲੋਂ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਇਨਾਮ ਦੇਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਦਲਣੀਆਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹਨ।

ਅੱਜ ਰੀਲਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਹਨੇਰਾ ਹੈ।

ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਦੀ ਦੌੜ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਹਾਰ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਰੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੈਮਰਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖਿਆ, ਵਿਗਿਆਨ, ਕਲਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸੰਕਟ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗ਼ਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਪੁਰਾਣੀ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੋਸ਼ ਫੈਲਾਉਣਾ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਬਹੁਧਾਰਮਿਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਰਨ, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਵੋਟਰ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ, ਤਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਵਾਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ, ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ, ਅਧੂਰੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੱਲ ਦੀ ਥਾਂ ਉਲਝਣ ਵਧੇਗੀ। ਅੱਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ, ਹੁਨਰ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇ—ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰ, ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੇ। ਅੱਜ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਬੁੱਧੀ ਜਦੋਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਕਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ, ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਘਟਨਾ ਵਰਗੇ ਦਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਕਲੀ ਬਿਆਨ ਫੈਲਾਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੀ ਨਕਲੀ ਵੀਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਗੰਭੀਰ ਸਮਾਜਿਕ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਮੂਲ ਸਰੋਤ, ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ਤਰਾ ਮੰਨਣਾ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮਨੁੱਖੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਹੱਲ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝੇ। ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਸਾਖਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਅਤੇ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ, ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਖਾਤਿਆਂ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਤੇਜ਼ ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਨਵੇਂ ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਨਾਗਰਿਕ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੌਜਵਾਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣਾ ਸਫ਼ਲਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਰ ਉਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆ ਬਣਾਈਏ ਜਿੱਥੇ ਝੂਠ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲੇ ਅਤੇ ਸੱਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜੀਏ ਜਿੱਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਚਾਈ ਵੀ ਚੱਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਲਾਈਕਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ, ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੋਮੇ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਜੀ

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
86993-22704

ਸਾਡੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀਂ, ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਰਵਉੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ "ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀ" ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤਿ ਕਠਨ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਛੰਦਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਮਝਣੀ ਔਖੀ ਸੀ । ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਲ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਕਥਾ, ਜਾਂ ਰਾਮਾਇਣ ਕਿਹਾ ਗਿਆ । ਈਸਾ ਤੋਂ 2000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਰੇਤਾ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਯੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਫਿਰ ਰਾਮਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਰਮਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਵੀ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਆਦਿ ਕਵੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਰਮਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ 24000 ਸਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵਿ ਮੌਲਵੀ ਫੈਂਜੀ ਤੋਂ ਬਾਲਮੀਕਿ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਉਲੱਥਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਮੌਲਾਨਾ ਅਬਦੁੱਲ ਕਾਦਿਰ ਤੋਂ ਰਮਾਇਣ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਲਈ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾਰਾ ਸਕੋਹ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮਿਕ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਤ ਦੂਸਰੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਯੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਉਲੱਥਿਆ ਸੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਇਮਾਮਦੀਨ ਕਾਦੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀਦ ਹੱਕ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ 1866 ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੇ ਨਾਲ ਬਾਲਮੀਕਿ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਬਾਲਮੀਕਿ ਰਮਾਇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਮ ਕਥਾਵਾਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਚੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਅਧਾਰ ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਮਾਇਣ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚਰਿੱਤ ਮਾਨਸ ਉਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਰਾਮ ਕਥਾ ਦਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਲਣ ਹੈ ਜੋ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਚਿਤ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਮੂਲ ਰਮਾਇਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਰਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਆਪਣੇ ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਚਿਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨੇ ਰਮਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਵਣ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਰਾਮ ਅਯੋਧਿਆ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਮੂਲ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਸਰਗ 96 ਸਲੋਕ 16 ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : ਹੇ ਰਘੂਨੰਦਨ (ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ) ਰਮਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਸੀਤਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ । ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ/ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗਰਭਵਤੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾਰੀ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਸੀ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਜੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮਿਕ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਘਰ ਤੋਂ ਠੁਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਸੀਤਲਾਨੀ ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ ਉਥੋਂ ਬਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਲਵ ਤੇ ਕੁਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਸ਼ੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਦਿਆ ਨਾਲ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੋਮੇ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਸਨ । ਪਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇੰਜ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿੱਤ ਗ੍ਰੰਥ ਰਮਾਇਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਪਤ-ਸਿੰਧੂ ਜਾਂ ਪੰਜਨਾਦ (ਪੰਜਾਬ) ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ । ਅਯੋਜਨ (ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕ ਪਟਨ-ਮੁਲਤਾਨ) ਹੀ ਅਯੋਧਿਆ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਮ ਤੀਰ੍ਥ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕਿ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਲਵ-ਕੁਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਥਲੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਤਪ ਸਥਾਨ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧੂਣਾ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਿੱਥੇ ਸੀਤਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਲਵ ਕੁਸ਼ ਨੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਘੋੜਾ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਇਸੇ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ ਘੜਾਮ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕੁੱਸ਼ਲਿਆ ਦੇ ਪੇਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਇਸੇ ਨਾਨਕਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਕੁੱਸ਼ਲਿਆ ਦਾ ਬਣਿਆ ਮੰਦਿਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਸੀਤਲਾਨੀ ਪਿੰਡ ਵੀ ਅੱਜਕਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਲਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਵ ਨੇ ਲਵਪੁਰੀ (ਲਾਹੌਰ) ਅਤੇ ਕੁਸ਼ ਨੇ ਕਸੂਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ । ਇਸ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ 55 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਥਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਗੱਲ ਸੀ । ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਜੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਅੱਜ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਹਾੜੇ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਬਪੱਖੀ ਅਤੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਾਲਮੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਤਾਨਾਂ, ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ, ਸੀਵਰੇਜ਼ ਦੇ ਗਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੰਦ ਕੱਢ ਕੇ (ਜਿਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗੈਸ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕ ਸਾਹ ਘੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਮਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਸਾਡਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਬਦਬੂ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਏ.ਸੀ. ਬੰਗਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਵੇਂ ਹੀ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜਾ ਰਹਿਤ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੂੜਾ ਆਦਿ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਗੰਦਗੀ ਰਹਿਤ ਬਣਾ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੋਰੋਨਾ ਯੋਧੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਡਰਦੀ ਹੋਈ ਛੁੱਪੀ ਬੈਠੀ ਸੀ । ਸੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉੱਚ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗੱਟਰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਕਿੱਟਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਸੀਵਰੇਜ ਸਫਾਈ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਖੈਰ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਫਾਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦਲਿਤ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖੋ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਲਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਲਮ ਹੈ ਤੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਲਮ ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ, ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਪੱਤਿਆਂ, ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਰੁਤਬਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਾਸਿਲ ਕਰੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਾਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਹੀ ਅੱਜ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਮਿਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਗਤੀਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ-ਨਾਗਰਿਕ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੋਚ

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਬਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੜਕਾਂ, ਬਿਜਲੀ, ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫੋਰਮੇਸ਼ਨ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਗਾਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸਾਲ 2014 ਦੇ 74 ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਕੇ 165 ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਰਬਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਦਰਭੰਗਾ ਅਤੇ ਗਯਾ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ 'ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਬੰਗਲੁਰੂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਿਤ ਫਰੇਟ ਕੌਰੀਡੋਰ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੰਦੇ ਭਾਰਤ ਟਰੇਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਵਿਕਸਿਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵ ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਣ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸਵੇਅ, ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਟਰੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੜਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ 'ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਇੰਡੈਕਸ' ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਲ 2014 ਦੇ 54ਵੇਂ ਸਥਾਨ ਤੋਂ 2023 ਵਿੱਚ 38ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 16 ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਲਾਗਤਾਂ ਘੱਟ ਕੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (GDP) ਦਾ 7.97 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ, ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਚੇਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕੜੀ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਲੁਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਦੂਜੇ ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਰਿਟਰਨ ਅਤੇ ਈਜ਼ ਆਫ ਲਿਵਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਰਾਜਮਾਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਟੀਚਾਬੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਦੋਗਿਕ ਪਾਰਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਉਸ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤਜਰਬੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ (ਗਲਤ) ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਵਾਜ਼ਬ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਪਾਉਂਦੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਸਹਿਜ-ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ-ਮੁਖੀ, ਨਾਗਰਿਕ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਗਤੀਪਥ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪਥ, ਵਿਕਾਸ ਪਥ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਥ ਵਰਗੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ, ਗਤੀਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਮੈਪਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਾਜ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੰਚਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਨਿਰਮਾਣ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ; ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਣ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਖਪਤਕਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣ। ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ, ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਿਲੀਵਰੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਵ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੰਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇੱਕ ਪੋਰਟਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ 25-30 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ, ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੰਗਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਜਾਂ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਵਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਗਤੀਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੌਕਸੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਫਿੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਨੇੜਿਓਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮੱਸਿਆ-ਸਮਾਧਾਨ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਰਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭੌਤਿਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸਗੋਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਢਾਂਚਾਗਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਤਜਰਬੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਟੀਚੇ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ।

(ਲੇਖਕ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਹਨ)

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਲ

ਵਿਜੈ ਗਰਗ
ਸਾਬਕਾ ਪੀ.ਈ. ਐਸ.-1

ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਤੇ ਬੋਝਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਆਧਾਰਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਹਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਫਟਾਫਟ ਆਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਟੈਸਟ ਕੌਣ ਹੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ ਜਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਅਟੈਂਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਫੀਡਬੈਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਪਰਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਮਈ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਸੇ ਹਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਧੂਰੀ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਹੂਣੀ ਲੰਗੜੀ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਲਰਨਿੰਗ ਗੈਪ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਨਲਾਈਨ ਗੂਗਲ ਕੁਇਜ਼ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਦੁਬਾਰਾ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਚ ਦਿੱਕਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨੈੱਟਵਰਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਗੈਜੇਟ ਨਾ ਹੋਣੇ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਆਦਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ ਲਚਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਜਿਸ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਕੂਲ ਆਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤਰੱਦਦ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਫਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਰਜ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਆਦਤਾਂ ਇਸ ਕਦਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਕੂਲ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਵਲ ਬੱਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਭਾਅ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਬੰਧਿਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਅਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾ-ਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਹੈਪੀ ਲਰਨਿੰਗ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਫਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਮੋਕਲਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਫਲਾਈਨ ਜਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਦੋਵਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਭਾਵ ਨੌਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਫਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅੰਦਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ 90% ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰਵੇਖਣ ਸਰਵੇ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਦੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਮੋਨੀਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਫ਼ਤਾਵਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਕਾਦਮਕਿ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਂਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੰਬੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਆਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਧੂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ 'ਤੇ ਕੋਰੋਨਾ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਮਾਰੂ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਵਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀਆਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਦਿਨਾਂ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਟੱਡੀ ਮਟੀਰੀਅਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲਾਈਵ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਨਲਾਈਨ ਜਮਾਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੇ ਰਿਸਪਾਂਸ ਕੀ ਹੈ? ਪਰ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਇੰਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪਾਂ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਫਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਲਈ ਟੀਮ ਵਰਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸਰਕੇ

ਦਾਦੀ ਦਾ ਸਬਕ

ਰਿੰਕੂ ਦੇ ਦਾਦੀ-ਦਾਦਾ ਮਕਾਨ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਉਹਦੇ ਮੰਮੀ-ਡੈਡੀ ਅਤੇ ਚਾਚਾ-ਚਾਚੀ ਉੱਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਿੰਕੂ ਦੀ ਇੱਕ ਭੈਣ ਸੀਰਤ ਅਤੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਲਵਸ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਿੰਕੂ ਦੀ ਮੰਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਕਲਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋ ਲਗਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਸੀਮਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ।'

ਰਿੰਕੂ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਲਖੇਲੀਆਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਲਵਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਡਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਰਜਦੀ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ। ਉਹ ਡਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਸੀਰਤ ਮੋਬਾਈਲ ਫੜਾ, ਮੈਂ ਏਹਦੀ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਾਂ।'

ਤੇ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ, 'ਆ ਲੈਣ ਦੇ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਵਾਂਗੀ।' ਕਹਿ ਕੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਘੜੀ ਪਲ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਲਖੇਲੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁੱਸੇ ਆਈ ਮੰਮੀ ਨੇ ਰਿੰਕੂ ਦੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਦਾਦੀ ਉੱਪਰ ਆ ਗਈ। ਦਾਦੀ ਨੇ ਰੋਂਦੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਗਲ਼ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਰੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਬੀਜੀ ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਖਤ ਪਾਊ।' ਸੀਮਾ ਤਲਖ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ।

ਦਾਦੀ ਨੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਬੁਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ। ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ। ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਕਰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ। ਪੁੱਤ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜੇ ਆਪਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਕਿੱਥੋਂ ਏ?' ਦਾਦੀ ਨੇ ਰਿੰਕੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਦਾਦੀ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਊ?' ਰਿੰਕੂ ਨੇ ਵੀ ਦਾਦੀ ਵੱਲ ਸਵਾਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਧਰਤੀ ਹੇਠ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮੈਡਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।'

'ਹਾਂ! ਪੁੱਤਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੀਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।'

'ਹਾਂ ਦਾਦੀ! ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਮੈਡਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੂਣ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦਾਦੀ! ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗਾ?' ਰਿੰਕੂ ਨੇ ਮੁੜ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ।

'ਪੁੱਤ! ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਏ। ਇਹ ਲੋੜ ਵੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਜੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੱਕੇਗਾ ਹੀ।'

'ਦਾਦੀ! ਮਾਮਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੱਖੋਕੇ ਚੱਲਦੀ ਨਹਿਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਪਾਲਦੀ ਹੈ।'

'ਹਾਂ ਪੁੱਤਰ! ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਠੀਕ ਦੱਸਿਆ। ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਏ।' ਉਹ ਪਲ ਕੁ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲੀ। 'ਰਿੰਕੂ! ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੂਟੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਰ। ਪੁੱਤ ਜੇ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਪੀਵਾਂਗੇ ਕਿੱਥੋਂ?'

'ਦਾਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।' ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਦਾਦੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਲਵਸ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸੰਪਰਕ: 99147-16616

ਵਿਅੰਗ

ਸਾਹਿਤ ਦੇ 'ਚਵਲ'

ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੀਲੋਂ
94643 70823

ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।ਦੋਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਉਮਰ ਦਾ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ। ਜਾਗਦੇ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਗਦਾ ਮਨੁੱਖ ਜੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੁੱਤਾ ਹੈ..ਤਾਂ ਉਸ @ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਗਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀ ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਗੋ.ਉਦੋਂ ਸਵੇਰਾ ਹੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ.ਲਿਖੇ ਸਮਝਦੀ ਹੈ...ਪਰ ਜਾਗਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ...? ਆਟੇ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ।ਸਦੀਆਂ ਤੇ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਤੇ ਗਦਾਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਦਮੜਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।ਪਾਣੀ ਸਦਾ ਨੀਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨਨ? ਵਗਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਉਹ ਬਣਦਾ ਜੋ ਉਚੇ ਪਾਣੀ ਚਾੜੇ। ਪਰ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸੋਰਜਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਲੇ ਗੁਲਾਮ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਹੁਕਮ ਸਦਾ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਉਪਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੇਠਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਤੜਦਾ ਹੈ।

ਛੋਟਾ ਗੁਲਾਮ ਵੱਡੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।ਜੰਗ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹੋ ਕੁੱਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸੱਤਾ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੋਕ ਇੱਕ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਨ। ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਾਰਦੇ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਧਰਨਿਆਂ, ਮੁਹਜ਼ਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹਨ ?... ਸਾਡੇ ਹੀ ਧੀਆਂ ਤੇ ਪੁੱਤ। ਪਰ ਗੁਲਾਮ ਹਨ।ਉਹ ਨੌਕਰ ਹਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ।

ਪਰ ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਹਨ ਹੁਕਮ ਦੇ..ਹੁਕਮਰਾਨ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ..ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਭੈਣ ਭਰਾ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਖਸ਼ ਕਿਉ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.?..ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਉ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਨ ਪਰ ਜਵਾਬ ਕੌਣ ਦੇਵੇ ?

ਕੀ ਨੌਕਰੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ...ਜਾਂ ਲੋਕਾਈ ?

ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਚਿਣਗ ਲਗਾਉਣੀ ਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨੇ..ਸਿਖਿਆ ਸਾਸ਼ਤਰੀਆਂ ਨੇ.ਪਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਕੀ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ..?.ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਸ਼ਤਰੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਬਹਿ ਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਗੇ ਤੇ ਉਹ ਹੀਰਿਆਂ ਤੇ ਦਮੜਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਕ ਗਏ। ਵਿਕਾਊ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਸਤੂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਟੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਚਾਨਣ ਵੰਡਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੋਕ ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਟੀਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਟੀਰੇ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਦੇਖਣੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮਕਸਦ ÷ ਸੱਤਿਅਮ ਸ਼ਿਵਮ ਤੇ ਸੁੰਦਰਮ ÷ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਜੇ ਜਨ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ..ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਵੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ..ਉਹ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਲਮਘਸੀਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ...। ਹੁਣ ਕਲਮ ਘਸੀਟ ਬਹੁਤ ਹਨ।ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲਿ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਫ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ ਸਭ ਹਮਾਮ ਵਿੱਚ ਨੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉਗੇ ਲੇਖਕ / ਕਵੀ / ਨਾਵਲਕਾਰ / ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਅਲੋਚਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ? ਉਹ ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ ਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ .ਕੀ ਤੇ ਕਿਉ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਤੇ ਕੁੱਝ ਰੁਤਬੇ ਲਈ ਤੇ ਕੁੱਝ ਮਾਨਸਿਕ ਭੁੱਖ ਲਈ ਤੇ ਕੁੱਝ ਮਾਇਆ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਵਿਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲਿਖਣ ਦੇ ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ...ਕਿਉਂ .ਕੀ..ਕਿਵੇ.ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਤੇ ਕਲਮ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪਤਾ ਹੈ ?ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਲਮ ਜਦੋਂ ਚੱਲਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਦੀ ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੀ ਕਲਮ ਜਦ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਤਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕਲਮ ਦੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਦੇ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ? ਕਿਸ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਦੇ ਹਨ ?

ਨਵਿਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ..ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਚਾ ਸਾਹਿਤ ਧੜਾਧੜ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ..। ਨਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਰ ਹੈ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਗੁਲਾਮ ਹਨ।

ਚੰਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵੱਧ ਲੇਖਕ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਹਨ..ਜੁਗਾੜੀ ਤੇ ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੌਧਰੀ ਹਨ...ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

ਇਨਾਮ ਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਭੇਲੀ ਵੰਡ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਸੱਚ ਜਦੋਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਸਭ ਚੁੱਪ ਹਨ।ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀ। ਲੇਖਕ ਮੀਸਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ..ਮੌਕਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ...

ਪਰ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ...ਕੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਰ ਹੈ ?

ਮਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹਨ ? ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ..?

ਪੌਂਡੀਵਾਦ ਦਾ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਰੁਝਾਨ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿੰਦਰ ਦਾ ਨਾਵਲ ਆਇਆ ..'ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਕੁੜੀ ..' ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦਾ ਨਾਵਲ ÷ ਗੁਲਾਬੀ ਛਾਂ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ! 'ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ ?(ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਫੇਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ) ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪੰਡਤ ਚੁਪ ਹਨ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ ਦੇ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ...ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਪੇਂਡੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਉਧੇੜਿਆ ਹੈ...ਰਿੜਕਿਆ ਹੈ। ਖੈਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ? ਅਸੀਂ ਸਨਸਨੀਖੇਜ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਸੁਆਦ ਕਿਸ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ?.. ਟੀਵੀ ਨੇ...ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ? ਹਰ ਸਤਰ ਦਾ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਟੀਵੀ ਤੇ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ...ਹਰ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ...ਕੁੱਝ ਕੁ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜੁੰਡਲੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ..ਕੱਪੜਾ ..ਬੂਟ...ਤੇ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਦੱਸਦਾ ਹੈ..ਕੀ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜੀਣਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਕਾਮ ਕਰੋਧ.ਲੋਭ.ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਇਹ ਪੰਜ ਮਨੁੱਖ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜ ਹੀ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ... ! ਪਰ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕਾਮ....ਦਾਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਏਨਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ..ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਸ਼ੂਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਭਾਅ ਹੈ..ਨਿਯਮ ਹੈ..ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੇ ਗੋਲੇ ਕਬੂਤਰ ਤੇ ਕਦੇ ਤੋਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ !

ਗੋਲਿਆਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਤੇ ਤੋਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸੇ ਦਬਦਬਾ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ... ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ..ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ ਹਾਂ ...ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ...ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਕੌਣ ਹਨ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਚਵਲ...?

ਕੌਣ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ?

ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚਵਲ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਾਧਾ...? ਸੋਚਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਚਵਲ ਹਨ ? ਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ..ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

'ਕੌਣ ਕਹੇ ਰਾਣੀਏ ਅੱਗਾ ਢਕ !' ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਮੀਤ ਦੀ ਹੁਣੇ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਆਸਤ' ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ਜਾਂ ਫੇਸਬੁਕ ਉਤੇ ਦੇਖ ਲਵੋ...!

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚਵਲ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੌਣ ਦਵੇਗਾ ਜਵਾਬ?

ਕੋਈ ਦਿਓ ਜਵਾਬ ?

ਹੱਟੀ ਹੱਟੀ ਫਿਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕਿਤੋਂ ਡੋਰੀਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਹਰਨੇਕ ਸੋਹੀ

ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ
9914880392

ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਪਿੰਡ ਲੁਹਾਰ ਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਮਾਸਟਰ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਜੀ ਸਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਖਾਸ ਦੋਸਤ ਸਨ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਰਸਤੇ ਚ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਸਾਈਕਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਬਚਪਨਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵੱਲ ਜਾਣ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੋ ਅੰਬੈਸਡਰ ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਗੌਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂਰੀ ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੀਤ ਸੁਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ

ਅੱਜ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਧਿਆਪਕ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੀਤ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਗਾਇਕ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੋਹੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਗੀਤਕਾਰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਨਖਰਾ ਮੜਕ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖ਼ਾਸ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦਾ ਹੈ 'ਹੱਟੀ ਹੱਟੀ ਫਿਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕਿਤੋਂ ਡੋਰੀ ' ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ' ਨੀਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਬੀਤ ਵਾਲੀਏ ਤੇਰਾ ਹਰ ਮੱਸਿਆ ਤੇ ਗੇੜਾ' ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਮੇਲੇ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਹ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਗੀਤ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਨੇ ਗਾਏ ਸਨ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਖ਼ੁਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਚਾਰ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਲੱਗੇ ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸੀ ' ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮੁਟਿਆਰੇ ਰੂੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜੂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ ਫੂਕਦੀ ਗਹਾਰੇ ' ਹਰਨੇਕ ਸੋਹੀ ਜੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬਨਭੌਰੀ ਜੋ ਧੂਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 23 ਮਈ 1937 ਪਿੰਡ ਬਨਭੌਰੀ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ

ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਹੋਏ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਧੂਰੀ ਚ ਸਥਾਪਤ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਵੱਧ ਗਿਆ ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਪਕ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਗ਼ਮੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੇ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਸੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਰੇ ਗਾਉਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

ਧੂਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਪਰਕ ਅਫ਼ਸਰ ਗੀਤਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਜੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੋਹੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਪਹਿਚਾਨਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗੀਤਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਲੂਣ ਦੀ ਡਲੀ'ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਇਆ

ਗੀਤ ਸੀ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸੋਹੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ ਧੂਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਭਰਦੇ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਜੀ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਪਹਿਲਾ ਅਖਾੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਧਰੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਵਾਇਆ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ' ਮੁੰਡਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਬੀਤਾਂ ਵਾਲਾ ਅੱਡੇ ਖਾਨੇ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰੇ' ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੋਗਾਣਾ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਆ ਕੇ ਦਰ ਖੜਕਾਵੇ , ਖੱਟੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਤੰਗਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾਵੇਂ'ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੋਹੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਇਹ ਕਮਾਲ ਦਾ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਤਵਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਕਿਆ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਥਾਪਤ ਗੀਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੋਹੀ ਸਾਹਬ ਹੱਸ ਮੁੱਖ ਤੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦਾ ਅੱਧ ਵਾਟੇ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦਾ ਝੋਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿੱਚ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਾਲੂ ਰਿਹਾ ਉਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਬੇਹੱਦ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਕਲਮ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਭੱਜੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ 40 ਕੁ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਸਵਰਨ ਲਤਾ ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਰਣਬੀਰ ਰਾਣਾ ਸੁਚੇਤ ਬਾਲਾ ਸਤਵੀਰ ਢਿੱਲੋਂ ਹਾਕਮ ਬਖਤੜੀਵਾਲਾ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਫਰਵਾਹੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮੁੱਖ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ 'ਤੇਰੀ ਅੱਖ ਨੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ' 'ਸੱਦੀ ਹੋਈ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ' ਤੇ ਕੱਤਣੀ ਚ ਪੰਜ ਪੂਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਜੇਬੀਟੀ ਟੀਚਰ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਬੀਪੀਈਓ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਸਨ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਧੂਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ।

ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਨਿਧੜਕ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸਨ ਹੱਟੀ ਹੱਟੀ ਫਿਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕਿਤੋਂ ਡੋਰੀ ਗਾਇਕ ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ ਲਿੱਪ ਲੈ ਭੜੋਲੇ ਗੋਰੀਏ ਬੰਬਾ ਟਿੱਬਿਆਂ ਤੇ ਮਾਰ ਦਾ ਫਰਾਟੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਇਹ ਗੀਤ ਬੇਹੱਦ ਚਰਚਿਤ ਹੋਇਆ ਸੌਂ ਜਾ ਬਚਨ ਕੁਰੇ ਸਾਬ ਕਰਾਂਗੇ ਤੜਕੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬੇਹੱਦ ਵਧੀਆ ਗਾਇਆ ਗੀਤ ਸੀ

ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮੁਟਿਆਰੇ ਕਰਮਜੀਤ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਹ ਗੀਤ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਸੀ ਦਾਰੂ ਪੀਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਾਂ ਸੁਚੇਤ ਬਾਲਾ ਤੇ ਸਤਵੀਰ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਗਾਇਆ ਦੋਗਾਣਾ ਸੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਮੰਜੇ ਜੋੜ ਕੇ ਲਾਏ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਹੁਣ ਵੀ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਸਰੋਤੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੇਡੀਓ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਸੀ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਰੇਡੀਓ ਮਾਸਕੋ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਵੱਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ 21ਮਾਰਚ 2007 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਬਿਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਵਣਜਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇਰਾਨ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਟਰੰਪ ਦਾ ਬਿਆਨ

'ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਸਾਡਾ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ'

ਇਰਾਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਧੀ ਚਿੰਤਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਰਾਨ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਦੂਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੜਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 3 ਨਵੰਬਰ ਦੀਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ (ਹਮਲਾ) ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ?'

ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮਲਾ ਕਰਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ, ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।'

ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਇਰਾਨ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਪਰ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ?'

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਸੂਦ ਪਜ਼ੇਸ਼ਕੀਅਨ ਨੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 'ਤੇ ਜੰਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਆਗੂ ਨੇ ਇਰਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ 'ਜਾਓ ਅਤੇ ਇਸ (ਸਮਝੌਤੇ) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ', ਪਰ 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ।'

ਇਰਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹਮਲੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੋਫੀਆ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸ.ਫਰ

ਨੋਰਫੋਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ; ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਜਾਇਬਘਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀ

ਲੰਡਨ , 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਫਰੇਟ (ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਕੁਨ) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸੋਫੀਆ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੜਾਊ ਅੰਗੂਠੀ ਨੂੰ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਮੂਹ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਬਰ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੋਫੀਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਕੈਥਰੀਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਘਰਾਣੇ ਤੋਂ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਨੋਰਫੋਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਜਾਇਬਘਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੀਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖ਼ਾਤਰ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਹੁਣ ਨੋਰਫੋਕ ਦੇ ਥੈਟਫੋਰਡ ਸਥਿਤ ਐਂਸ਼ੀਐਂਟ ਹਾਊਸ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੈ।ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀਰੇ, ਮਾਣਕਾਂ ਤੇ ਨੀਲਮ ਜੜੀ ਅਤੇ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਗਈ ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਵਿਲਫ੍ਰੈਡ ਅਤੇ ਲਿਲੀ ਸਪੈਰੋ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੋਫੀਆ ਅਤੇ ਕੈਥਰੀਨ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬਕਿੰਘਮਸ਼ਾਇਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਲਫ੍ਰੈਡ ਮਾਲੀ ਅਤੇ ਲਿਲੀ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਤੀ ਕੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।ਅੰਗੂਠੀ ਭਾਵੇਂ 2023 ਵਿੱਚ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਟਰੀ ਗਰਾਂਟ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੇ ਕਿਊਰੇਟਰ ਓਲੀਵਰ ਬੋਨ ਨੇ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਸੋਨੇ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਹੀਰਿਆਂ, ਮਾਣਕਾਂ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਫੀਆ ਦੇ ਉਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਪੈਰੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਹ ਅੰਗੂਠੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ।

ਸੋਫੀਆ ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਾਰਕੁਨ ਸੀ। ਇਸ ਨਿੱਜੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਸ ਔਰਤ ਨਾਲ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਫੂਡ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੇ ਤੋੜੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਕਾਰਡ

ਮਹਿੰਗਾਈ, ਮਹਿੰਗੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਬਾਹ ਦੇ ਵਧਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਲੱਕ ਤੋੜਿਆ; ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਵੀ ਰਾਸ਼ਨ ਲਈ ਫੂਡ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ

ਵਿਨੀਪੈਗ , 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਬਾਹ ਨੇ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੂਡ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੇ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2026 ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੂਡ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 23.5 ਲੱਖ ਦੌਰੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 8.7 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਤੇ 2019 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ 117 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੱਧ ਹਨ।ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ @ਹੰਗਰ ਕਾਊਂਟ 2026@ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਕੀਕਤ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਕਸਿ'ਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈਰਿਟੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕਟ ਸਿਰਫ਼ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਰਖ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦਰਦਨਾਕ ਪੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 7,75,658 ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਦੌਰੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਦੌਰਿਆਂ ਦਾ ਲਗਪਗ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਜਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਜਾਂ ਬੇਘਰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਦਾ ਬਜਟ ਕਿਰਾਏ, ਬਿਜਲੀ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਕਰਿਆਨੇ ਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਵਧਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਘੱਟ ਆਮਦਨ, ਮਹਿੰਗੇ ਘਰ ਅਤੇ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਿਚਕਾਰ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਰਸਟਿਨ ਬੀਅਰਡਸਲੀ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਅਚਾਨਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਝਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ, ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਿੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਐਡਵਰਡ ਆਈਲੈਂਡ ਅਤੇ ਨਿਊਫਾਊਂਡਲੈਂਡ ਐਂਡ ਲੈਬਰਾਡੋਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੂਡ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਡਨੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਇਕਜੁੱਟ; ਪੁਲਿਸ ਬਣਾਏਗੀ ਸਾਂਝੀ ਤੇ ਅਹਿਮ ਰਣਨੀਤੀ

ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਲੈਣਗੇ ਹਿੱਸਾ

ਸਿਡਨੀ , 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਸਿਡਨੀ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਅਹਿਮ ਕੇਂਦਰ ਬਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਰੂਪਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਅਹਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇੱਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ 'ਫਾਈਵ ਆਈਜ਼'ਭਾਈਵਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ, ਬ੍ਰਿਟੇਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ, ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨਗੇ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ 26 ਤੋਂ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੌਂਡਾਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਬਕ, ਆਨਲਾਈਨ ਕੱਟੜਪੰਥ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਫੈਲਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਕ੍ਰਿਸ ਮਿਨਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖ਼ਤਰੇ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਬਦਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੁਨੇਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ 5 ਹ.ਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ 66 .ਫੀਸਦੀ ਹੋਏ ਘੱਟ: ਰਿਪੋਰਟ

ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 61 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ 21

ਪੇਸ਼ਾਵਰ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਥਿੰਕ ਟੈਂਕ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 66 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 61 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 21 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਕਨਫਲਿਕਟ ਐਂਡ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਸਟੱਡੀਜ਼ (PICSS) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, 18 ਤੋਂ 24 ਸਤੰਬਰ ਦਰਮਿਆਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ 61 ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ 16 ਤੋਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ 21 ਰਹਿ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 38 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਕਮੀ ਵੀ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 11 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 10 ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਚਲਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 33 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਆਈ ਕਮੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਫਿਤਨਾ ਅਲ-ਖਵਾਰਿਜ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਘੀ (ਫੈਡਰਲ) ਸਰਕਾਰ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ 'ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਲਈ 'ਫਿਤਨਾ ਅਲ-ਖਵਾਰਿਜ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੱਜ 'ਤੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੱਢੀ ਲੈਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਲਾਹੌਰ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰੀਅਮ ਨਵਾਜ਼ ਨੇ ਅੱਜ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਰਬਾਈਜਾਨ ਦੀ 20 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਹਿਮਦ ਤਨਵੀਰ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਜ਼ਰਬਾਈਜਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਾਕੂ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮੱਧ 'ਚ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਈ ਸੀ। 25 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਡਿਫੈਂਸ ਹਾਊਸਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ' ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੈਫੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਮਰਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ 'ਚ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੱਕ ਛੱਡਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਮਹਿਲਾ ਨੂੰ ਫਲੈਟ 'ਚ ਲੈ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਅਹਿਮਦ ਤਨਵੀਰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਨਵੀਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰੀਅਮ ਨਵਾਜ਼ ਨੇ ਤਨਵੀਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵਾਂ ਨੇ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਇਤਿਹਾਸ: ਐਨਡੀਪੀ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਸਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ 10 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵਾਂ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਰਿਕਾਰਡ

ਵੈਨਕੂਵਰ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟੀ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬੀਸੀ ਐੱਨਡੀਪੀ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। 17 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਬੀਸੀ ਐੱਨਡੀਪੀ ਨੇ ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਜੌਹਨ ਹੋਰਗਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਕੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪਤਲੇ ਜਿਹੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੱਕੇ ਆਗੂ ਤੋਂ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਬੀਸੀ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਦਿਆਂ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ ਈਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਡੇਢ ਕੁ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੋਰ ਲੈਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਵੀ ਗੁਆ ਬੈਠੇ।

93 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੀਸੀ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵਾਂ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ (ਕੰਮ-ਚਲਾਊ) ਆਗੂ ਲੌਰਨ ਡੌਰਕਸਨ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 64 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੀਸੀ ਐਨਡੀਪੀ 47 ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ 27 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਗਈ ਹੈ। ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਤਾਂ ਵਧਾ ਲਈ, ਪਰ ਸੀਟਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। 56 ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 48 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋਈ।ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰੀ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ 10 ਸੀਟਾਂ ਬੀਸੀ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡੇਵਿਡ ਈਬੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਅਗਲਾ ਸਮਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਕ ਕਾਰਨੀ ਨੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਬੀਸੀ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਆਗੂ ਲੌਰਨ ਡੌਰਕਸਨ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਲਬਰਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਡੈਨੀਅਲ ਸਮਿੱਥ ਨੇ ਵੀ ਜੇਤੂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1933 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਤਲੇ ਜਿਹੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਖ਼ਬਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵਾਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਐੱਨਡੀਪੀ ਦੀ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨਿੱਕੀ ਸ਼ਰਮਾ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ 6 ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਜਗਰੂਪ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਗੈਰੀ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨੇ ਹਰਾਇਆ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਥਿੰਦ ਵੀ ਹਾਰ ਗਏ, ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਹੀ ਜਿੰਨੀ ਸਿਮਜ਼ (ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ) ਵੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਈ। ਬਰਨਬੀ ਤੋਂ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਰਹੇ।

ਸਰੀ-ਗਿਲਡਫੋਰਡ ਤੋਂ ਬੀਸੀ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰੀ ਥਿੰਦ ਜਿੱਤੇ, ਜਦਕਿ ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਤੋਂ ਹਰਮਨ ਭੰਗੂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ। ਐੱਨਡੀਪੀ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਰੀ-ਨਿਊਟਨ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਾ. ਹਰਭ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਖ਼ਬਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ 7 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਲੀਡ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਓਲੇਸ਼ਕੀ 'ਚ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ

ਮੇਲਾਨੀਆ ਸਦਕਾ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਰਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ

ਕੀਵ, 25 ਅਕਤੂਬਰ (ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) : ਯੂਕਰੇਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੂਸੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਓਲੇਸ਼ਕੀ 'ਚ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਿਲਾ ਮੇਲਾਨੀਆ ਟਰੰਪ ਦੇ ਦਖ਼ਲ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਅਮਲ 'ਚ ਆਵੇਗੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂਕਰੇਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੋਲੋਦੀਮੀਰ ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਾਰਤਾ ਲਈ ਜੁੜਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨ, ਰੂਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਾਰਤਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ 'ਚ ਅਬੂ ਧਾਬੀ 'ਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਓਲੇਸ਼ਕੀ 'ਚ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਲਾਂਘਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਰਵਰੀ 2022 ਤੋਂ ਰੂਸੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭੋਜਨ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਲਾਨੀਆ ਟਰੰਪ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਯੂਕਰੇਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਲਾਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਸ ਜਾਗੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਆਵੇਗਾ।

ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਕੀਵ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਅੱਗੇ ਹਮਲੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡਰੋਨਾਂ, ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਟਾਰਲਿੰਕ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਲਿੰਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮੁੜ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਯੂਕਰੇਨੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯੂਕਰੇਨ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਟਾਰਲਿੰਕ ਨੇ ਸਪੀਡ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਡਰੋਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਸਟਾਰਲਿੰਕ ਨੇ ਮੁੜ ਸਪੀਡ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਧਾਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਫ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚਾਲੇ ਜੰਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹੰਭਲੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ।